

"És mi az ön véleménye Európa nyelveiről?"

Claude Piron nyílt levele Leonard Orban-hoz, a soknyelvűségért felelős Európai Biztos-hoz (2005)

Claude Piron ötnyelvű hivatásos tolmácsként dolgozott öt éven keresztül az Egyesült Nemzetek Szervezeténél, New Yorkban. Ezen kívül diplomás pszichológus, svájci egyetemi tanár. Az alábbi cikkben olvasható nyelvhasználati véleményét nem laikusként, hanem gyakorlati tapasztalatai alapján, szakértőként fogalmazta meg.

Köszönöm, Európai Biztos Úr, hogy meghívja az európaiakat, hogy ismertessék Önnel a véleményüket. Ez rokonszenves jele annak, hogy Ön tiszteletben tartja az egyszerű polgárokat.

Az európai nyelvi problémát két, első pillantásra egymásnak ellentmondó szükséglet jellemzi: egyrészt a hatékony kommunikáció, másrészt az egyenlőség, illetve mindenki önazonosság-tudata tiszteletben tartásának szükséglete. Az angol nyelv használata nem demokratikus. Ez az európaiak nagy többségét afáziássá, beszéd-képtelenné teszi. Kérem, figyelje meg, hogyan kommunikál két átlagos, 30-40 éves európai, akik 6, vagy 7 évig az iskolában tanulták az angol nyelvet, és akiknek nem germán az anyanyelve. Úgy tűnik, mintha agyvérzést szenvedtek volna, melynek következtében megsérült a beszéd-központ, mivel az afázia minden tünete fellép: – széttöredezett mondatokkal beszélnek, állandóan keresik elméjükben a kívánt szavakat, ismételten kell hallani a másik mondatait ahhoz, hogy megértsék, ezt vagy azt a fonémát nem sikerül kiejteni, stb. Ha meggondoljuk, hogy mennyi időt és szellemi erőfeszítést szenteltek a nyelvtanulásnak, az eredmény siralmas. Ennek az az oka, hogy az angol nyelv nem alkalmazkodott az interkulturális kommunikáció követelményeihez. Ezt objektíven bizonyítja az a tény, hogy tízszer kisebb befektetés sokkal jobb eredményre vezet, ha a kommunikáció nyelvét bölcsebben, ésszerűbben választjuk meg.

Az angol használata nem csak antidemokratikus, hanem borzasztó demokrácia-deficit van abban a módszerben is, ahogyan a polgároknak bemutatják a nyelvi problémát. A fő felelősök, a tömegkommunikációs eszközök, az intellektuális elit egy gigantikus csalásnak adják át magukat, valószínűleg inkább egyszerű tudatlanság miatt, mint önszántukból, de mindenképpen a következmények elítélendő semmibe vételével. A csalást könnyű elfogadni. Lélektanilag kényelmesebb csalódni, mint szembenézni a valósággal, mindig él a csábítás, hogy a vágyaink szerint, és ne a tények szerint lássuk a dolgokat. De a csalás az csalás, bármilyenek is a hozzá vezető tényezők. És az emberek félrevezetése antidemokratikus eljárás. A kilenc legfontosabb félrevezetés a következő:

1. Elhítetik a nem-angol nyelvűekkel, hogy az angol nyelvet jól meg lehet tanulni. – Ez félrevezetés! Ez a lehetőség csak a germán anyanyelvű lakosság egy része számára létezik, és azok számára, akik négy-öt éven át angol nyelvű egyetemen tanulhatnak. De még ez utóbbiak számára is a született angolokkal szemben fennmarad az egyenlőtlenség.

- 2. Elhítetik, hogy az iskolai oktatás során az angol nyelvet jól el lehet sajátítani. A fiatalok többsége azt képzei, hogy az angol nyelvi tanulmányai végén valóban jól fogja tudni a nyelvet. – Ez csalás!** Hannoverben, 3700 egyetemi hallgató részvételével kutatást végeztek, és azt találták, hogy nyolc-tíz év angol-tanulás után csupán 1 % volt a "nagyon jól tud" és 4 % a "jól tud" kategóriába sorolható. A vizsgálat azt is kimutatta, hogy a hallgatók többsége illúziókat táplált a saját nyelvi színvonaláról: 34 %-uk a "nagyon jó", 38 %-uk a "jó" kategóriába sorolta magát. Önbecsapás. Ha magunkról van szó, a tárgyilagosság mindig nehéz. Sajnos, ezek az önbecsapások a demokrácia ellen hatnak, mert erősítik a többi félrevezetést.
- 3. Elhítetik az emberekkel, hogy az angol-tanulás után a világon mindenütt tudnak majd kommunikálni. – Ez félrevezetés!** A kontinentális Európában a lakosság több mint 90 %-a nem képes a mindennapi angol nyelven készült, egyszerű szöveget megérteni. Próbáljunk angolul beszélgetni valakivel, akivel az utcán találkozunk Lengyelországban, vagy Franciaországban. Megállapíthatjuk, hogy becsaptak bennünket az angol nyelv "egyetemességével" kapcsolatban.
- 4. Elhítetik, hogy az angol, mint egyetlen világnyelv uralma már végleges, hogy ez valami sors-szerű dolog,** hogy már lehetetlen a rendszer megváltoztatását javasolni, még akkor sem, ha ezt egy rövidebb-hosszabb átmeneti periódus után képzeljük el. A történelem arra tanít bennünket, hogy az ilyen ítéleteknek nagyobb az esélye a tévedésre, mint a megvalósulásra. Senki sem tudja, hogy holnap mi fog történni. Egy feltételezést valóságként bemutatni nem más, mint csalás.
- 5. Becsapják az embereket akkor is, amikor eltitkolják, hogy milyen fokban teszi az angolt a kiejtése egy teljesen különálló, a nyelvek nagy részénél nehezebben beszélhető nyelvvé** az emberek többsége számára. Elkerülik annak kimondását, hogy a magánhangzók nagy száma – 24 – (*igen sok nyelvben csak 5 magánhangzó van*), és egy olyan hang, mint a "th", amely az európai nyelvek 82 %-ánál nem létezik, a félreértések állandó forrását képezik és megsokszorozzák annak a kockázatát, hogy nevetségessé váljunk. Földünk lakóinak többsége számára szinte lehetetlen felfogni és reprodukálni a különbségeket pl. a fourteen, fourty, thirteen, thirty, vagy a soaks, socks, sucks, sacks, sex, six, seeks, stb. szavak között.
- 6. Az angol szókincs bevésése az átlagos nyelveknél kétszer több erőfeszítést igényel, – ezt azonban soha sem vallják be. – Ez megtévesztés!** Majdnem minden nyelvben létezik a memorizálást elősegítő, formai kapcsolat a hasonló fogalmakat kifejező szavak között: a luno-ból luna, a dento-ból dentisto, az armi szóból malarmado képezhető. Az angolban minden alkalommal két, különböző szót kell megtanulni: – így például moon / lunar, tooth / dentist, weapon / disarmament. Ezen kívül nem létezik igazi angol-tudás, ha nem tudjuk a kettős szavak ezreit, mint pl. a buy / purchase, read / peruse, freedom / liberty, threat / menace, stb. A nyelvek nagy többsége igen jól működik ilyen túlbujánzó szókincs nélkül.

7. Azt sulykolják belénk, hogy az angol éppen olyan pontos nyelv, mint a többiek. – Ez csalás! Éppen hogy jelentősen pontatlanabb, mert hiányzanak benne a nyelvtani jelek, és mert a jelentéstartományok gyakran túl szélesek. Íme néhány példa:

- a) Develop an industry éppúgy jelentheti azt, hogy "megszervezni az ipart", vagy "ipart teremteni ott, ahol még nem létezik", vagy "bővíteni, fejleszteni a már létező ipart".
- b) Bush warned against attacking Iran jelentheti azt, hogy "Bush óvott Irán megtámadásától", de azt is, hogy "Bush-t óvták (mások) Irán megtámadásától".
- c) Egy általam ismert tolmácsnő azt a mondatot, hogy Iraqis today have no power így kezdte fordítani: "Az irakiaknak ma nincsen politikai hatalmuk", és csak néhány perc múlva, a következő mondatokból értette meg, hogy azt kellett volna mondania, hogy "Irakban ma elektromos energia nélküli nap van".
- d) Az English teacher vonatkozhat egy angolra, aki matematikát tanít, vagy egy magyar tanárra, aki történetesen angol nyelvet tanít.

Számtalan példát tudnék még említeni, de ennyi valószínűleg elég. Viszonylag sok nyelven dolgoztam, de egyik, általam ismert nyelv sem volt annyira kétes értelmű, mint az angol. Ez igen zavaró például a jog és az egyéb tudományok területén.

8. Azt mondják, hogy az eszperantó csak egy hobbi, amatőr dolog, ábrándos utópia, amely a valóságban nem működik. – Ez megtévesztés! Ha összehasonlítjuk ezt a nyelvet a gyakorlatban más, nemzetközileg használt kommunikációs eszközökkel – így a magas szintű angollal, az elfuserált angollal, a szinkron, vagy követő tolmácsolással, a gesztusokkal, vagy a rosszul tudott nyelven való dadogással, a számítógépes fordítással, stb. – akkor megállapíthatjuk, hogy jelentősen felülmúlja ezeket. Nem kényszerít bennünket arra, hogy akár csak egy garast is befektessünk a nyelvi kommunikációba, sokkal kevesebb erőfeszítést igényel (azonos életkorban, azonos heti óraszám mellett hat hónap eszperantó-tanulás olyan kommunikációs képességet biztosít, mint amilyent hat év alatt sem értünk el más nyelven, beleértve az angolt is.) A nettó hatékonyság/költség arány sokkal kedvezőbb az eszperantó, mint más rendszerek alkalmazásával. *(Ezzel kapcsolatban ld. még Claude Piron: "Communication linguistique : Étude comparative faite sur le terrain", Language Problems & Language Planning, vol. 26, 1, 23-50.*

– illetőleg <http://claudepiron.free.fr/articlesenesperanto/esploro.htm> /eszperantóul/,

– vagy angolul: <http://claudepiron.free.fr/articlesenengl.../communication.htm>,

– hollandul: <http://claudepiron.free.fr/articlesenneerla.../taalkundige.htm>

– és olasz nyelven is: <http://claudepiron.free.fr/articlesenitalien/studio.htm>).

9. Elhítetik az emberekkel, hogy az angol az egyetlen módszer, amellyel reagálni lehet a nyelvek különbözősége miatti kihívásra, hogy a használatával járó költségek elhanyagolhatóak és már nem csökkenthetőek. – Ez megtévesztés! A költségek jelentősen csökkennének, az oktatásban és a nemzetközi

kapcsolatokban egyaránt, ha az eszperantó helyettesítené az angolt. François Grin közgazdász professzor kiszámította, hogy ha az Európai Unió elfogadná az eszperantót, ez minden évben 25 milliárd euró megtakarítást jelentene.

10. Azt is elhitetik, hogy az angol nyelv kvázi-monopóliumának a nyelvoktatásban nincsenek hátrányai. – Ez megtévesztés! Ha az eszperantóval helyettesítenénk az angolt, lehetővé tenné, hogy az eszperantó sokkal gyorsabb elsajátítása kapcsán felszabaduló sok száz órát más nyelvek tanulására szenteljük; – ez pedig megteremtené a nyelvtanítás igazi sokszínűségét. Az iskolák így visszatükröznék a kulturális sokféleséget, hiszen ma a fiatal elméket egyetlen kultúra és egyetlen gondolkodásmód hatásainak teszik ki, amelyet ténylegesen – de soha sem nyilvánvalóan – mutatnak be, (a versenytárs-nyelvek hiányában), mint olyant, amely felette áll a többieknek.

Összefoglalásként:

Európa – és igazság szerint az egész világ – nyelvi berendezkedése nagy mennyiségű csaláson alapul, amely ismétlődik beszédről beszédre, cikkről cikkekre, és szinte mindegy, hogy a hazugságok terjesztői ezt szándékosan teszik, vagy – ami valószínűleg a leggyakoribb ok – csak egyszerűen ismétlik azt, amit mások felületesen mondanak, nem gondolva a tények vizsgálatára és semmibevételük következményeire.

Mit szándékozik tenni Ön, Európai Biztos Úr, mit szándékozik tenni a Bizottság az igazság helyreállítása érdekében? Az angol nyelv, mint mindenek felett álló kommunikációs eszköz kiválasztása sohasem volt demokratikus döntés tárgya, sohasem tájékoztatták tisztességesen a közösséget annak hátrányairól a többségre nézve, továbbá az angol nyelvű országok számára mutatkozó előnyeiről, sohasem hagyták a polgárokat szabadon dönteni. Az igazi, demokratikus eljárás azt követeli, hogy a felelősök tárgyilagosan vizsgálják meg az egyes opciók jellemzőit, objektíven és tisztességesen tájékoztassák a közönséget, figyelmeztessék a megtévesztésre, amelynek a polgárok ki voltak téve, – és hagyni kell őket szabadon dönteni. Ön vitatja-e ezeket a szempontokat? Ha igen, akkor mire alapozza az ellenérveit? Ha nem, akkor mit szándékozik tenni?

Ha a Bizottság továbbra is a tehetetlenség útját követi, mi tudni fogjuk, hogy a demokrácia semmit sem várhat az európai intézményektől. Minden megtévesztés, még akkor is, ha jó szándékkal terjesztik, csak antidemokratikus fejlődésre vezethet.

Tisztelettel

Claude Piron